

Simone van Erp
1564408
23 januari 2013
Begeleidend docent Ruud Hoff

De verheerlijking van held Holleeder

Een visie over Willem Holleeder in College Tour

Door Simone van Erp

Inhoud

	pagina
Inleiding	3
Betoog	
Voorargumenten	
1. Belang kritische vragen	4
2. Verdiepend verhaal	4
3. Kijkcijfers en amusementswaarde	4
4. Leerzame ervaring	5
Tegenargumenten	
5. De verheerlijking van Held Holleeder	5
6. Straatje schoonvegen	6
7. Invloed op kinderen	7
8. College Tour verkeerde vorm	7
9. Past niet in rijtje gasten	7
Conclusie	8
Bronnendossier	9

Inleiding

Op 12 oktober 2012 was Willem Holleeder te gast in het programma College Tour¹ waarin studenten onder leiding van Twan Huys een door College Tour uitgenodigde waardevolle gast zoals Tutu interviewen. Na aankondiging van ex-crimineel Holleeder als gast brak er een discussie uit over of zware criminelen wel een podium geboden moet worden. Dit zou het eerste publiekelijke interview met Holleeder zijn. Velen zeggen dat Holleeder als gast in College Tour de kans krijgt zijn straatje schoon te vegen en dat hij verheerlijkt wordt of als held wordt neergezet.

Toch is het helemaal niet nieuw dat (ex-)criminelen tv-interviews geven in een andere setting dan één op één met een journalist. Zo waren uitbreker Stanley Hillis en drugsbarones Thea 'godmother' Moear al eens te gast bij Sonja Barend, ontvoerder Isaan M. bij Pauw & Witteman, interviewde Peter R. de Vries Charly da Silva en ook meesterkraker Aage M was in een tv-show.² Toch was er veel ophef over Willem Holleeder als gast in College Tour. Naar mijn mening weegt al deze kritiek en weerstand niet op tegen de redenen waarom het wel goed is Willem Holleeder te ondervragen in College Tour. Mijn stelling luidt dan ook als volgt:

Het is goed (ex-)criminelen zoals Willem Holleeder te interviewen in het programma College Tour.

In het programma College Tour worden gasten ondervraagd door studenten onder leiding van Twan Huys. Het zijn gasten die inspirerend zijn, veel bereikt hebben, voorbeelden voor anderen of die belangrijk zijn voor de maatschappij. Ik zal mijn mening verder toelichten in een betoog. Eerst benoem ik de voorargumenten en daarna de tegenargumenten met mijn visie daarop.

¹ College Tour (12 oktober 2012), NTR, NL 3

² Pauw en Witteman (3 oktober 2012) VARA, NL1

De verheerlijking van held Holleeder

1. Belang kritische vragen

Nadat bekend was gemaakt dat Willem Holleeder in College Tour te gast zou zijn laaide de discussie op. De NTR en College Tour moesten zich verdedigen, verantwoorden voor hun keuze. Carel Kuyl, hoofd informatieve programma's van de NTR, zei onder andere dat „de journalistieke nieuwsgierigheid groter is dan de bezwaren.”³ De bezwaren zijn onder andere de slechte invloed die een crimineel op tv op kinderen kan hebben, de mogelijkheid voor de crimineel zijn straatje schoon te vegen en het feit dat de crimineel op een voetstuk geplaatst zou worden.

De journalistieke afweging is dat aan Willem Holleeder een aantal fundamentele vragen waren te stellen die direct te maken hebben met het functioneren van de rechtsstaat. De man wordt door de maatschappij nog steeds verdacht van vele afrekeningen maar de rechter is nog niet in staat hem hiervoor te veroordelen.

Ik ben het met Kuyl eens dat er veel vragen aan Holleeder gesteld moeten worden. De vraag blijft altijd of deze beantwoord zullen worden maar dat is voor mij geen reden de vragen niet te stellen. De verwachting dat Holleeder kritische vragen niet zal beantwoorden vind ik geen reden hem niet te interviewen.

Bovendien had Holleeder nog geen interview gegeven, waarin hij over zijn leven en daden vertelt. Dat maakte hem uit journalistiek oogpunt een geschikte gast voor een kritisch en openhartig interviewprogramma als College Tour.

2. Holleeder kan een verdiepend verhaal vertellen over zichzelf

Holleeder is een van de meest spraakmakende figuren uit de na-oorlogse geschiedenis van de Nederlandse onderwereld. Hij was betrokken bij de grootste ontvoeringszaak die Nederland ooit heeft gekend (Heineken), hij was betrokken en is veroordeeld voor zijn rol bij de affaire van vastgoedhandelaar Endstra.⁴ Holleeder heeft al veel meegemaakt. Ergens is het 'mis' gegaan en is hij op het verkeerde pad terecht gekomen. Misschien lag dat aan zijn opvoeding, of kwam het door slechte invloed van vrienden. Tim van Golen, spreekt namens de redactie van College Tour en zegt: “Holleeder is journalistiek gezien heel interessant omdat hij een verdiepend verhaal over zichzelf kan vertellen. Het is interessant hoe hij op dat criminele pad terecht is gekomen en het is goed daarover vragen te stellen.” De taak van de journalist is uiteraard journalistieke kritische vragen stellen maar ook het verdiepende, menselijke verhaal brengen. Holleeder is iemand met een uniek verhaal dat vertelt moet worden.

3. Belang kijkcijfers en amusementswaarde

Ondanks het commentaar op de gastkeuze keken er maar liefst 1,3 miljoen⁵ mensen naar de uitzending met Holleeder in College Tour en daarmee was het de best bekeken uitzending van dit seizoen. Het publiek vindt het dus wel degelijk interessant. Waarom? Criminaliteit appelleert aan een basisemotie, zegt bijzonder hoogleraar mediaopvoeding Peter Nikken, auteur van *media en geweld*: “We willen geamuseerd worden door wat anders is dan ons dagelijkse, saaie leven. Tegelijkertijd zijn

³ Website NTR, mondeling bevestigd door Tim van Golen, redactie College Tour

⁴ Verantwoording NTR

⁵ <http://www.kijkonderzoek.nl/kijkcijfers> geraadpleegd op 23-11-2012

we gerustgesteld want met ons gaat het goed, wij zitten veilig op de bank. Maar we vragen ons ook af: hoe zou het zijn als ik zelf een crimineel zou zijn?”

Dit hoeft niet te betekenen dat Holleeder gezien wordt als een voorbeeld maar het is een feit dat wij graag willen weten wat er in zijn hoofd omgaat. We willen weten wat hem bezielt, waar dit gedrag vandaan komt. Of we het nu goedkeuren of niet, een (ex-)criminele gast in een tv-show, we kijken wel omdat we het allemaal erg interessant vinden. Ik ben van mening dat we best gehoor kunnen geven aan dit verlangen van het publiek en het niet hoeven te negeren.

4. Leerzame ervaring voor studenten

Belangrijk voor College Tour is dat studenten alle vragen mogen stellen die ze willen. Die afspraak is met Holleeder ook gemaakt. Er zaten veel rechtenstudenten in de zaal, onder meer studenten van de advocaat van Holleeder, Stijn Franken, die ook hoogleraar is. Zij krijgen in hun latere beroepspraktijk te maken met mensen als Holleeder. Het is voor studenten een uitgelezen kans een kritische blik te werpen op Holleeder, zijn veroordelingen en de zaken waarvan hij nog verdacht wordt en hem de vragen te stellen waarvan zij vinden dat die gesteld moeten worden. College Tour is echt en geen toneelspel zoals studieopdrachten, het komt op tv, studenten moeten hiervoor durven en zij willen niet afgaan. Dit alles bij elkaar maakt het een zeer leerzame ervaring voor studenten.

5. De verheerlijking van held Holleeder

Ik haalde al eerder aan dat wij criminelen nu eenmaal interessant vinden. De media worden nog wel eens door het publiek veroordeeld omdat wordt gevonden dat zij criminelen als Holleeder verheerlijken of als held neer zetten. Het is maar de vraag of dit echt door de media komt en niet door het publiek zelf. Want hoe komt het eigenlijk dat we criminelen als helden gaan zien?

De vraag waarom sommige criminelen het voor elkaar krijgen een positief imago te verkrijgen, houdt wetenschappers al bezig sinds de Britse historicus E.J. Hobsbawm de discussie leven in blies met de publicatie van zijn boek *Bandits* in 1969⁶. Hobsbawm zegt dat criminelen een heldenstatus kunnen verkrijgen als zij opereren tegen een heersende elite die een of meerdere sociale groepen in de samenleving onderdrukt of onjuist behandelt. Als de crimineel optreedt tegen deze heersende elite wordt hij daardoor als een sociale held gezien door de sociale klasse die zich door die elite benadeeld voelt.

Hobsbawm onderzocht een aantal historische criminelenverhalen en merkte op dat de structuur van verhalen over criminele helden bijna altijd hetzelfde is. Hobsbawm zag dat criminele helden een bepaald ‘image’ delen. Hij vond negen standaardverhaalelementen, of motieven, in de verhalen die hij onderzocht.⁷ (die daarvoor bijlage 1)

De folklorist Graham Seal paste de lijst aan zodat deze ook voor de modernere criminele helden bruikbaar was. Veel punten kwam nog wel overeen maar hij voegde er een aantal aan toe zodat de lijst moderner werd.

1. De held wordt door onderdrukkende en onrechtmatige machten (meestal regeringen of lokale machthebbers) gedwongen de wet – of wat er voor door gaat – te breken.
2. De outlaw-held krijgt sympathie van een of meer sociale groepen die zich als gemeenschap verzetten.
3. Hij herstelt onjuistheden en lost wellicht ruzies op.
4. Hij doodt niet moedwillig of zomaar, maar alleen uit zelfverdediging of uit gerechtvaardigde wraak. Bovendien valt hij nooit vrouwen of andere ‘kwetsbare’ groepen aan.

⁶ Seal, G. (2009). The Robin Hood principle: folklore, history, and the social bandit. *Journal of Folklore Research*, p. 67

⁷ Hobsbawm, E.J. (1973). *Bandieten*. Amsterdam, Wetenschappelijke Uitgeverij. P 44-45

5. Hij is vaak aardig en hoffelijk tegenover zijn slachtoffers.
6. De criminele held verdeelt zijn buit onder de armen en de behoeftigen en/of sympathiseert op een andere manier met hen, bijvoorbeeld door zijn begrip voor hun omstandigheden te uiten en zich behulpzaam te tonen.
7. Hij is slimmer dan de opsporingsdiensten en ontloopt ze, of anders ontsnapt hij. Meestal doet hij dat met flair, vaak in vermomming.
8. Hij gebruikt vaak een of andere vorm van magie die betrekking heeft op onkwetsbaarheid, onzichtbaarheid, bovenmenselijke snelheid, of wat anders.
9. Hij is dapper en sterk, of, als hij niet sterk is, speciaal bedreven in een of andere truc die handig is voor het leven als outlaw.
10. Uiteindelijk wordt hij verraden door een vriend.
11. Hij sterft dapper en opstandig.
12. Naderhand wordt er vaak over hem verteld dat hij op een of andere manier is ontkomen.⁸

Hoewel ik niet genoeg van Holleeder af weet om alle punten precies om hem los te laten zie ik wel een aantal verhaalelementen waaraan ook Holleeder voldoet. Holleeder is door zijn vader altijd geslagen. Hij was dus slachtoffer van onrechtvaardigheid (punt 1). Hij neemt alleen van de rijken (Heineken ontvoering, punt 3). Ook punt 4 gaat op dit moment nog op want er is nog niet bewezen dat hij werkelijk iets te maken had met de Amsterdamse liquidaties. Dan vind ik punt 7 en 8 opgaan omdat hij geen vaste verblijfplaats heeft en overal en nergens is. Tot slot gaat punt 12 op omdat er nog steeds wordt gezegd dat hij verantwoordelijk is voor veel Amsterdamse liquidaties.

Naast deze steeds terugkerende verhaalelementen is er een psychologische verklaring voor de aantrekkingskracht van de criminele held. De crimineel kan immers doen wat de gewone man graag zou willen doen, maar niet kan omdat hij zich aan de wet moet houden. Het negeren van algemene regels is een aantrekkelijk en bevrijdend beeld voor hen die zich door die regels gebonden voelen. De criminele held wordt dus aanbeden omdat hij een wetsovertreder is. Hij is een man die weigert te buigen voor de tirannie van autoriteit en dat is de reden dat we hem verheerlijken.

6. Straatje schoonvegen

Een van de felle kritieklevers op Holleeder in College Tour was misdaadverslaggever John van den Heuvel. Dat is frappant omdat hij zelf ook een interviewverzoek bij Holleeder had neergelegd maar dat terzijde. Van den Heuvel is van mening dat Holleeder in College Tour de kans kreeg sympathie van het publiek te vragen zodat hij weer in een goed daglicht kwam te staan. 'Hij kan in jullie tv-programma ongelimiteerd zijn straatje schoonvegen', aldus Van den Heuvel. De kans bestaat inderdaad dat een crimineel sympathiek overkomt, misschien spijt betuigt en zo meer wordt geaccepteerd door het publiek.

Ik vind het hier erg belangrijk hoe hij in het programma benaderd wordt. Twan Huys begon de uitzending met het opsommen van de delicten waarvoor Holleeder veroordeeld is en waar hij nog van verdacht wordt. De gehele uitzending wordt Holleeder kritisch en zakelijk benaderd. Als een journalist integer te werk gaat krijgt de betreffende gast zeker niet de kans zijn straatje schoon te vege. Deze doet misschien een poging maar de journalist moet en zal ingrijpen en deze weer met beide benen op de grond zetten in de realiteit.

7. Invloed op kinderen

De weken voorafgaand aan de uitzending met Holleeder is veel geroepen over de slechte invloed die zo'n man op kinderen kan hebben. Kinderen willen graag beroemd worden. Een crimineel die sympathiek overkomt en beroemd is kan als voorbeeld voor hen dienen. Bijzonder hoogleraar Mediakunde Peter Nikken schreef hierover dat de jeugd negatief beïnvloed wordt door criminele

⁸ Seal, G. (2009). The Robin Hood principle: folklore, history, and the social bandit. *Journal of Folklore Research*, p. 74

helden. Een van de redenen waarom kinderen graag gewelddadige mediabeelden zien is omdat het hen via identificatie de kans geeft zichzelf sterker te voelen. Hij schreef: 'Vooral het nadoen van 'de held' biedt kinderen een kans om zich groter en belangrijker te voelen dan zij werkelijk zijn. Gewelddadige scènes kunnen aansluiten op de fantasie van kinderen en hen het idee geven dat zij door middel van fysieke kracht problemen en moeilijkheden uit het echte leven kunnen overwinnen.'⁹

Maar Nikken zegt ook dat het gissen is naar de daadwerkelijke invloed van een crimineel als Holleeder in College Tour omdat er nog maar weinig onderzoek is gedaan naar dit soort geweld op televisie. "Ik denk dat recente jongeren wel voldoende afstand kunnen nemen en weten dat het niet goed is wat Holleeder heeft gedaan. Hij wordt inderdaad ook gezien als een held maar jongeren zullen daar zelf niet makkelijker geweld door gaan gebruiken. Ze zullen niet opeens een bank gaan beroven."

8. Collegetour is de verkeerde vorm voor zo'n interview

Journalist Hans Laroës schreef onlangs een boek over de journalistiek.¹⁰ Hierin noemde hij ook het feit dat er zoveel nieuws gaat over beroemde mensen, waaronder Holleeder. Op moment van publicatie was nog niet bekend dat Holleeder in College Tour zou verschijnen. Hij lichtte mij later mondeling toe dat Collegetour de verkeerde vorm is voor een interview met Holleeder. Volgens hem moet je hem in een serieuzer, intiëmer programma zoals Nieuwsuur interviewen en alleen tot uitzending besluiten als de man daadwerkelijk interessante en belangrijke dingen zegt.¹¹ Hij stelt dus eigenlijk dat je voor de uitzending had kunnen weten dat Holleeder geen spraakmakende uitspraken zal doen. Studenten zullen dat niet uit hem kunnen krijgen. Voorafgaand aan een programma weet je natuurlijk nooit wat het op gaat leveren maar dat vind ik geen reden om het niet te maken of te proberen. Criminelen wantrouwen journalisten vaak per definitie. Studenten hebben vaak minder voorkennis, gaan daarom meer onbevangen het gesprek in waardoor Holleeder misschien meer open reageert op hun vragen. Als we achteraf op de uitzending terugkijken maakt hij enkele studenten grofweg belachelijk als zij kritische vragen stellen en geen genoegen nemen met zijn eerste antwoord. Toch gaat hij vaak wel op hun vragen in. Ik vind hier het gezegde 'niet geschoten is altijd mis' van toepassing. Bovendien is College Tour ook niet het programma waarin het doel is: nieuwe spraakmakende feiten of uitspraken uit Holleeder krijgen. Het gaat erom de studenten de kans te geven hun vragen te stellen naar een voor de maatschappij groots persoon. Die kans hebben zij gekregen en benut.

9. Holleeder past niet in het rijtje van de gasten van Collegetour

Tot slot is een veelgehoord tegenargument dat Holleeder niet in het rijtje van eregasten, Nobelprijswinnaars en inspirerende personen van College Tour past. De redactie zegt hierover dat er niet alleen maar Nobelprijswinnaars in College Tour te gast zijn. Ook Nick Leeson, de bankier die Barings Bank heeft opgeblazen, is geweest. "College tour gaat over de maatschappij, daarbij horen ook criminelen", licht Tim van Golen namens de redactie toe. Hiermee heeft hij zeker een punt. Holleeder is geen voorbeeld of inspirerend persoon op een positieve manier, maar heeft wel een hoop teweeg gebracht in de maatschappij. Inderdaad, ook criminelen maken deel uit van de

⁹ Nikken, Peter, (2000) Media en geweld.

¹⁰ Laroës, Hans, (2012) De littekens van de Dag, Amsterdam: Balans

¹¹ Laroës, Hans, voormalig directeur NOS, journalist. Gesproken op 21-11-2012

maatschappij en er hoeven naar mijn mening zeker niet alleen maar 'helden' in College Tour te gast te zijn. Deste meer kunnen studenten opsteken van een (ex-)crimineel als Holleeder.

Conclusie

Heel moeilijk is het om te bepalen waar de grens ligt. Als een ontvoerder te gast mag zijn, is dan ook een actieve pedofiel, verkrachter of moordenaar welkom bij College Tour of een ander dergelijk programma? Deze grens is gevoelsmatig en voor iedereen anders. Zelf denk ik dat het belangrijk is hoeveel slachtoffers en wat voor slachtoffers er gemaakt zijn. Dit is bepalend voor het aantal mensen dat gekwetst kan worden bij uitnodiging van deze gast. Met de slachtoffers die Holleeder maakte, velen ook uit het criminele circuit, kunnen we ons maar moeilijk identificeren. Daarom bewonderen we eerder Holleeder, dan Robert M. of iemand die met een geweer een basisschool binnenloopt en daar onschuldige kinderen tot slachtoffer maakt. Het is dus per (ex-)crimineel afhankelijk van zijn daden en ook van zijn persoonlijkheid of we hem moeten uitnodigen in een programma als College Tour. Iemand die enorme bloedbaden aan heeft gericht of jonge kinderen heeft misbruikt komt ook minder menselijk over dan een crimineel als Holleeder. Het is maar de vraag of dit soort criminelen ook een verdiepend verhaal over zichzelf zouden kunnen vertellen. Naar mijn mening moet je zedendelictplegers en daders van enorme schietpartijen dan ook links laten liggen en niet uitnodigen in tv-programma's als College Tour.

Het belangrijkste tegenargument is denk ik het feit dat veel mensen zeggen Holleeder als held of voorbeeld wordt neergezet. Zolang je de desbetreffende persoon kritisch en zakelijk blijft benaderen en voor het publiek duidelijk maakt wat deze op zijn kerfstok heeft, vind ik dit absoluut geen reden om deze persoon maar niet uit te nodigen in een tv-show, in dit geval College Tour. Veel meer weegt voor mij het belang van journalistieke vragen die aan de gast gesteld kunnen worden. Ook het verdiepende verhaal dat de gast over zichzelf kan vertellen vind ik waardevol. Het is heel logisch dat er discussies ontstaan als (ex-)criminelen als Holleeder in tv-programma's worden uitgenodigd. Ik ben en blijf van mening dat deze discussie goed is maar dat (ex-)criminelen uitgenodigd mogen worden zolang er een journalistieke waarde is.

Bijlage 1

Uit: Hobsbawm, E.J. (1973). *Bandieten*. Amsterdam, Wetenschappelijke Uitgeverij. P 44-45

1. de ridderlijke rover begint zijn bandietenloopbaan niet met een misdaad maar omdat hij het slachtoffer is van onrechtvaardigheid of omdat hij door de autoriteiten vervolgd wordt voor een daad die wel door hen maar niet door zijn eigen mensen als misdadig wordt beschouwd.
2. hij herstelt onrecht.
3. hij 'neemt van de rijken om aan de armen te geven'.
4. hij doodt niet, tenzij uit zelfverdediging of gerechtvaardigde wraak.
5. als hij overleeft keert hij tenslotte terug als eerzaam burger naar zijn eigen gemeenschap terug. Eigenlijk heeft hij geen moment buiten de gemeenschap gestaan.
6. hij wordt door zijn mensen bewonderd, geholpen en van noodzakelijke levensbehoeften voorzien.
7. hij sterft uitsluitend door verraad, want geen enkel fatsoenlijk lid van de gemeenschap zou de overheid tegen hem willen helpen.
8. hij is – althans in theorie – onzichtbaar en onkwetsbaar.
9. hij is niet de vijand van de koning of de keizer, die immers de bronnen van alle recht zijn, maar alleen van de plaatselijke adel, geestelijkheid of andere onderdrukkers

Bronnendossier

Bronzwaer, Stijn (oktober 2012). Huwelijk tussen de media en de crimineel bestaat al sinds Bonnie & Clyde. *NRC Handelsblad*

College Tour (12 oktober 2012) NTR, Nederland 3
<http://www.uitzendinggemist.nl/afleveringen/1295402>
Gezien op 20-10-12

Hobsbawm, E.J. (1973). *Bandieten*. Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij. P 44-45

Kijkonderzoek, College Tour 12 oktober, <http://www.kijkonderzoek.nl/kijkcijfers>
geraadpleegd op 19-11-2012

Laroës, Hans, voormalig directeur NOS, journalist.
E-mail: laroeshans@gmail.com
Gesproken op 20-11-2012 (op locatie)

Laroës, Hans, (2012) *De littekens van de Dag*, Amsterdam: Balans

Nikken, Peter, (2000) *Media en geweld*. Via <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/jv200001-jeugdgeweld.aspx?cp=44&cs=6797> geraadpleegd op verschillende momenten in november 2012.

Nikken, Peter, Nederlands Jeugdinstituut, psycholoog en bijzonder hoogleraar Mediaopvoeding.
Tel.: 030-2306409, e-mail: p.nikken@nji.nl
Gesproken op 23-01-2012

Seal, G. (2009). The Robin Hood principle: folklore, history, and the social bandit. *Journal of Folklore Research*, p. 76-74

Van Golen, Tim, College Tour, redactielid.
Tel.:035-6776839, e-mail: college.tour@ntr.nl
Gesproken op 24-11-2012

NTR (3 -10-2012) 'Waarom zat Holleeder in College Tour'
<http://www.ntr.nl/nieuws/790559/Waarom+zit+Holleeder+in+College+Tour%3F>
Postbus 29000, 1202 MA Hilversum, Tel.: 035 - 677 9333
geraadpleegd op verschillende momenten in november 2012.

Pauw en Witteman (3 oktober 2012) VARA, Nederland 1, via
http://pauwenwitteman.vara.nl/Fragment-detail.1548.0.html?&tx_ttnews%5Btt_news%5D=27374&tx_ttnews%5BbackPid%5D=116&cHash=30ea28e4d0f92c54252617c3e3354a8b
Uitzending bijgewond en geraadpleegd op momenten in november en december 2012